

รูปแบบและความหมายสัญลักษณ์ทางการเมืองในการเคลื่อนไหวของภาคประชาชนไทย Form and meaning of political symbols in the movement of the Thai people

¹สาโรจน์ บุญเสริมวรรณ (Sarojn Boonsermwan)

²สุชาติ ศรียารัตน์ย (Suchart Sriyaranya)

มหาวิทยาลัยรามคำแหง (Ramkhamhaeng University)

Email: Master-2556@hotmail.com

Received November 1, 2018; Revised, November 15, 2018; Accepted September 15, 2019

Abstract

This study examines the patterns and meanings of political symbols used in the movement of various parties. It was found that the use of political symbols to power the political movement of the People's Alliance for Democracy was a trump card. The United Front for Democracy Against Dictatorship is the bottom line. While the People's Revolutionary Committee for Democratic Change is a perfect democracy, the monarchy is a whistle-blower. For the meaning of the political alliance of the People's Alliance for Democracy on the united to support the People's Alliance for Democracy. The United Front for Democracy Against Dictatorship Reflects Reflections on the Role of Democratic Alliance Against Dictatorship. While the meaning of the political committees of the People's Revolutionary Committee for Thailand is a perfect democracy, the king is the head of state, meaning the center of the mind, the love of the nation. Combining the power to transform Thailand into a perfect democracy, the King is the head of state.

Keywords: Political symbolism, The meaning of the political symbol, Public sector movement

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้เป็นการศึกษาแบบและ ความหมายของสัญญาทางการเมือง ที่นำมาใช้ในการเคลื่อนไหวของฝ่ายต่าง ๆ โดยพบว่าการใช้รูปแบบสัญญาทางการเมืองเพื่อสร้างพลังการเคลื่อนไหวทางการเมืองของฝ่ายพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย คือ มือตบเคาะ ส่วนฝ่ายแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ คือ ตีนตบเคาะ ขณะที่ฝ่ายคณะกรรมการประชาชนเพื่อการเปลี่ยนแปลงปฏิรูปประเทศไทยให้เป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์แบบอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข คือ นกหวีดเป่า สำหรับความหมายของสัญญาทางการเมืองของกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยเกี่ยวกับการเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เพื่อสนับสนุนพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย ส่วนกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ ให้ความหมายสะท้อนถึงการหลอหลอมจิตใจให้ลุกขึ้นสู้สนับสนุนแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ ขณะที่ความหมายสัญญาทางการเมืองของกลุ่มคณะกรรมการประชาชนเพื่อการเปลี่ยนแปลงปฏิรูปประเทศไทยให้เป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์แบบอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ให้ความหมายถึงการเป็นศูนย์รวมจิตใจความรักประเทศชาติ การรวมพลังเพื่อเปลี่ยนแปลงปฏิรูปประเทศไทยให้เป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์แบบอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

คำสำคัญ: รูปแบบสัญญาทางการเมือง, ความหมายของสัญญาทางการเมือง, การเคลื่อนไหวภาคประชาชน

บทนำ

การเมืองภาคประชาชนในระบอบประชาธิปไตย โดยหลักการทั่วไปนั้นเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีพื้นที่และส่วนร่วมทางการเมือง เพื่อใช้สิทธิและเสรีภาพทางการเมืองภายใต้กฎหมาย ดังที่รัฐธรรมนูญได้ส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง ทั้งในด้านสิทธิ เสรีภาพ และการแสดงออกทางการเมืองเพิ่มมากขึ้น ดังเช่นที่นักวิชาการด้านรัฐศาสตร์ อย่างประภาส ปิ่นตบแต่ง ให้ความเห็นว่าการเมืองภาคประชาชน เริ่มต้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2530 ในช่วงเวลานั้นประชาชนอยู่ในสภาพปัญหาที่เสื่อมโทรม อัดคัด เกิดความลำบาก ซึ่งเป็นผลมาจากนโยบายและการบริการงานตามโครงการขนาดใหญ่ของรัฐบาลจนส่งผลกระทบต่อคนรากหญ้า ส่งผลให้เกิดการเมืองภาคประชาชนขึ้น ในปี พ.ศ. 2531 ประชาชนมีการรวมตัวกันบนท้องถนนเพื่อเรียกร้องรัฐบาล เกิดการเคลื่อนไหวรูปแบบรวมตัวกันเดินขบวนประท้วงบนท้องถนนเพื่อสร้างอำนาจการต่อรองรัฐบาล ฉะนั้นจะเห็นได้ว่าการปกครองระบอบประชาธิปไตยแบบตัวแทนที่ไม่สามารถแก้ไขสภาพปัญหาชีวิตของประชาชนได้ ประกอบกับการใช้อำนาจรัฐไปในทางทุจริตจนเกิดประเด็นถกเถียง จนนำไปสู่การเคลื่อนไหวของการเมืองภาคประชาชน เช่น การรวมตัวกันเป็นเครือข่ายปากมูล พัฒนาเป็นสมัชชาคนจน และขยายเป็นขบวนการประชาชนเพื่อสังคมที่เป็นธรรม (ISARANNEWS AGENCY, 2015)

การเมืองภาคประชาชนเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ดังนั้นจึงสามารถเข้าไปใช้สิทธิทางการเมืองของตนเองได้ เนื่องจากตระหนักในสิทธิ เสรีภาพของตนเอง ต้องการเข้ามาแก้ไขปัญหาด้วยตนเองเพื่อให้เกิดความผาสุกมีคุณภาพชีวิตที่ดี เกิดสังคมการเมืองที่ดี จึงต้องอาศัยกลไกพื้นที่ทางสังคมในการชุมนุมเคลื่อนไหว สร้างความสัมพันธ์ของคนในชุมชนให้เกิดพลังท้าทายอำนาจรัฐ มีปฏิสัมพันธ์เชิงอำนาจในระบอบและกลไกประชาธิปไตยแบบตัวแทน การเข้าร่วมชุมนุมเพื่อประโยชน์สุขแก่ประชาชนในสังคมการเมืองในระดับชาติ และระดับท้องถิ่น (Boonsuaykwan, 2009) ในอีกมิติหนึ่งการเมืองภาคประชาชน เป็นการเมืองที่พลเมืองเข้าไปมีส่วนร่วมในการเคลื่อนไหวของสาธารณชนในการแสดงความคิดเห็น เสนอนโยบายสาธารณะ เป็นการเคลื่อนไหวของภาคประชาชนเฉพาะบางกลุ่ม โดยใช้สิทธิกำหนด

วิถีชีวิตตนเอง ยับยั้งการกระทำของรัฐบาลที่ส่งผลกระทบต่อผลประโยชน์ของภาคประชาชน เป็นการใช้สิทธิทางการเมืองขั้นพื้นฐานในระบบการเมือง ที่เปิดพื้นที่สาธารณะให้แสดงความคิดเห็น เสรีภาพของสื่อมวลชน เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของปัจเจกบุคคลเกี่ยวกับผลประโยชน์ของส่วนรวม รวมถึงสิทธิในการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองของภาคประชาชนที่กระทำโดยสันติ ตั้งแต่สิทธิในการชุมนุมประท้วง ปฏิเสธคำสั่งรัฐ (Prasertkun, 2005) ซึ่งแยกแยะออกได้ 4 ประเด็น ดังนี้ 1.การเคลื่อนไหวร้องทุกข์ เรียกร้องให้รัฐเข้ามาแก้ไขปัญหาที่ไม่ได้รับการเหลียวแล 2.การเคลื่อนไหวเพื่อตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ 3.การประท้วงอำนาจรัฐเรียกร้องให้ถ่ายโอนอำนาจรัฐให้เป็นของภาคประชาชน 4.การร่วมมือเชิงวิพากษ์กับรัฐและผูกพันในทางสร้างสรรค์เพื่อเปื่อยด่างพื้นที่ในกระบวนการใช้อำนาจของประชาสังคม (Prasertkun, 2005)

สำหรับกรณีของประเทศไทย ในงานวิจัยของเสกสรรค์ ประเสริฐกุล ซึ่งให้เห็นว่าภายหลังเหตุการณ์พฤษภาทมิฬ ปี พ.ศ. 2535 การเมืองในระดับชาติ มีความผันผวนส่งผลให้ดึงดูดความสนใจและการเคลื่อนไหวทางการเมืองของภาคประชาชนมากขึ้น อย่างกรณีของสมัชชาเกษตรกรรายย่อยภาคอีสาน เกิดการรวมตัวกันของชาวไร่ชาวนา ในปี พ.ศ. 2535 เพื่อคัดค้านร่างพระราชบัญญัติสภาการเกษตรแห่งชาติ มีการจัดตั้งองค์กรที่กระจัดขึ้นในปี พ.ศ. 2536-2538 จากนั้นมีการชุมนุมเคลื่อนไหวในรูปแบบเดินขบวนเข้ากรุงเทพมหานครหลายครั้ง ต่อมาในปี พ.ศ. 2539 ทางสมัชชาฯ จัดชุมนุมกดดันเป็นระยะเวลายาวนานถึง 28 วัน เพื่อให้รัฐบาลบรรเทา ศิลปะอาชา แก้ไขปัญหา (Chuinisiri, 1998) มีการจัดชุมนุมเรียกร้องในเรื่องเดิม ๆ มาจนถึงในปี พ.ศ. 2540 สมัยรัฐบาลพลเอกชวลิต ยงใจยุทธ (Prasertkun, 2005) จนเกิดกระแสเรียกร้องความต้องการของสาธารณชนให้มีการปฏิรูปการเมืองในที่สุด

การเมืองภาคประชาชนได้รับการยอมรับให้บรรจุไว้ในรัฐธรรมนูญ ฉบับ 2540 เป็นครั้งแรก ให้การยอมรับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน โดยบัญญัติเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพ มาตรา 44 ให้ชุมนุมโดยเสรีภาพสงบและปราศจากอาวุธ มาตรา 45 ประชาชนมีสิทธิในการจัดตั้งรวมตัว (The Constitution of the Kingdom of Thailand 1997 Section 44, Section 45) รัฐธรรมนูญ ฉบับ 2540 ถูกนำมาใช้เป็นกรอบการเคลื่อนไหวของภาคประชาชนอย่างกว้างขวางมากขึ้น จนส่งผลให้การชุมนุมเคลื่อนไหวของภาคประชาชนในประเทศไทย มีการปรับรูปแบบเป็นขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแนวใหม่มากขึ้น เพื่อให้การชุมนุมเคลื่อนไหวทางการเมืองมีความสอดคล้องกับบริบททางการเมือง ดังเช่นที่นักวิชาการด้านรัฐศาสตร์ ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร ให้ความเห็นว่า ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแนวใหม่ เป็นการเคลื่อนไหวเรียกร้องที่ไม่ใช่เรื่องผลประโยชน์เฉพาะกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง แต่เป็นเรื่องของคนจำนวนมาก หลายกลุ่ม หลายชนชั้น ผู้เรียกร้องมีส่วนร่วมในการเคลื่อนไหวด้วยตัวเอง โดยมีสาเหตุอันเนื่องมาจากขาดความเชื่อมั่นศรัทธาต่อตัวแทนของพรรคการเมือง และความจริงจังของรัฐบาลในการแก้ไขปัญหา โดยมีเป้าหมายเรียกร้องต้องการสร้างกติกาหรือกฎเกณฑ์ชุดใหม่ขึ้นมา เพื่อให้การดำรงชีวิตมีความผาสุกมากขึ้นกว่าเดิม (Archavanitkul & Pongsomlee, 1999)

อย่างเช่นกรณีเมื่อปี พ.ศ. 2541 นักธุรกิจและนักวิชาการจำนวนหนึ่ง ออกมารวมตัวกันเพื่อเคลื่อนไหวคัดค้านร่างกฎหมายฟื้นฟูเศรษฐกิจ 11 ฉบับ (Prasertkun, 2005) ในปี พ.ศ. 2543 สมัยรัฐบาลชวน หลีกภัย กลุ่มสมัชชาคนจนชุมนุม เรียกร้องให้รัฐบาลแก้ไขปัญหาต่าง ๆ หน้าทำเนียบรัฐบาล เป็นเวลา 9 เดือน จากนั้นจึงเดินทางกลับภูมิลำเนาของตน หลังจากรัฐบาลรับหลักการว่าจะนำปัญหาของสมัชชาคนจน 7 กลุ่ม 205 กรณีปัญหาไปแก้ไขหรือกลุ่มประชาชนชาวสะเทียบ อ.สอง จ.แพร่ รวมตัวกันเคลื่อนไหวคัดค้านการสร้างเขื่อนแก่งเสือเต้น ภายหลังมีข่าวว่าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดแพร่ และรัฐบาลสนับสนุนให้มีการสร้างเขื่อนเพื่อป้องกันน้ำท่วม ซึ่งชาวบ้านมีความเชื่อว่าพื้นที่สร้างเขื่อนอยู่ห่างจาก อ.วังชิ้น ที่ถูกน้ำป่าไหลหลากเข้าท่วมมากไม่น่าจะมีผลในการป้องกันน้ำป่าได้

และน้ำจะท่วมหมู่บ้านของชาวบ้าน ต่อมาในปี พ.ศ. 2545 ทางสภาพนาความ ออกมารวมสมทบโดยการพิมพ์หนังสือคัดค้านกฎหมาย 11 ฉบับ (Prasertkun, 2005) ถัดมาในปี พ.ศ.2546 สมัชชาคนจน เรียกร้องให้กรรมการสิทธิมนุษยชน ตรวจสอบคำสั่งรัฐบาลกรณีปัญหาเขื่อนปากมูล มีการชุมนุมข้างสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (ก.พ.) ตรงข้ามทำเนียบรัฐบาล และเดินทางไปยื่นหนังสือต่อ นายจรัส ดิษฐาอภิชัย กรรมการสิทธิมนุษยชน ที่สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เพื่อเรียกร้องให้ดำเนินการตรวจสอบคำสั่งของรัฐบาล ที่ให้เรือเฟิงพักอาศัยของสมัชชาคนจนบนทางเท้าว่า ละเมิดสิทธิตามรัฐธรรมนูญมาตรา 44 หรือไม่ ตัวแทนชาวบ้านระบุว่า การให้สัมภาษณ์ของอดีตนายกรัฐมนตรีทักษิณ ชินวัตร ที่ว่าต้องรื้อถอนที่ชุมนุมเพื่อให้ชาวบ้านเลิกการชุมนุม และทำตามคำสั่งของรัฐบาล เป็นการลิดรอนสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคล ละเมิดสิทธิมนุษยชน ทำให้สาธารณชนเข้าใจผิด เกือบดั่งสมัชชาคนจน อีกทั้งยังกลบเกลื่อนปัญหาที่ชาวบ้านได้รับผลกระทบจากเขื่อน หรืออีกกรณีในช่วงปี พ.ศ.2547 เจ้าหน้าที่รัฐมีการปะทะกับกลุ่มผู้ประท้วงประชาชนวิจารณ์ พนักงานการประปานครหลวงจำนวนนับร้อยคน ลูกขึ้นประท้วงจัดเวทีรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนและผู้มีส่วนได้เสีย เกี่ยวกับการแปรรูปการประปานครหลวง จากรัฐวิสาหกิจเป็นบริษัท การประปานครหลวง จำกัด (มหาชน) ที่ศูนย์ประชุมไบเทคบางนา เป็นเหตุให้เจ้าหน้าที่ตำรวจใช้สเปรย์พริกไทยฉีดใส่ผู้ประท้วงเพื่อควบคุมให้อยู่ในขอบเขตจนเกิดการปะทะกัน ส่งผลให้ผู้ชุมนุมบาดเจ็บเล็กน้อย พนักงานการประปานครหลวง เข้าแจ้งความที่สถานีตำรวจบางนา ให้ดำเนินการกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ ที่ทำเกินกว่าเหตุ

จะเห็นได้ว่าประเด็นปัญหาต่าง ๆ ของกลุ่มผู้ชุมนุมเคลื่อนไหววันยิ่งเพิ่มมากขึ้น ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแนวใหม่ได้ปรับเปลี่ยนยกระดับการเคลื่อนไหว โดยจัดรูปแบบสร้างนวัตกรรมการชุมนุมขึ้นมาในรูปแบบใหม่ เป็นการเคลื่อนไหวของการเมืองภาคประชาชนแบบปะทะกับภาครัฐ เหมือนดังเช่นที่ Boonsuaykhwan (2014) ให้ความเห็นว่า การเคลื่อนไหวของประชาชนเป็นการใช้สิทธิกระทำที่มีลักษณะเป็น “ปฏิบัติการไร้ความรุนแรง” หรือเข้าลักษณะการปฏิบัติการตามแนวคิดอารยะขัดขืน มีวิธีการแสดงออกในรูปแบบการชุมนุมประท้วง การเดินขบวน การปิดถนน การแสดงออกในเชิงสัญลักษณ์เพิ่มมากขึ้น ผ่านทางวาทกรรม, สี, เสียง ซึ่งปรากฏชัดเจนในช่วงปี พ.ศ. 2547 ที่นักธุรกิจตระกูลชินวัตร ขึ้นสู่อำนาจจนเกิดการต่อต้านของกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย มาพร้อมวาทกรรม “กู้อาตมา” เสื้อสีเหลืองและมือตบอันเป็นสัญลักษณ์ หรือในช่วงปี พ.ศ. 2553 ยุคสมัยของขบวนการกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ ทรนรงค์ไม่รับร่างรัฐธรรมนูญ ในปี พ.ศ. 2550 มาพร้อมข้อความ “ไพร่, อำมาตย์” เสื้อสีแดงและตีนตบอันเป็นสัญลักษณ์ หรือในช่วงปี พ.ศ. 2554-2555 ยุคสมัยของกลุ่มคนเสื้อหลากสี, กลุ่มหน้ากากขาว, กลุ่มเสื้อสีขาวที่ต่อต้าน “ระบอบทักษิณ” และในช่วงปลายปี พ.ศ. 2556 ถึงต้นปี พ.ศ. 2557 ยุคสมัยของกลุ่มคณะกรรมการประชาชนเพื่อการเปลี่ยนแปลงประเทศไทยให้เป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีสัญลักษณ์ที่สำคัญ “ธงชาติ” และ “นกหวีด” ขณะที่ขบวนการกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ ใช้ “หวูดรถไฟความเร็วสูง (แตร)” ซึ่งล้วนเป็นการกระทำที่แสดงออกในเชิงสัญลักษณ์ทั้งสิ้น

ดังนั้น การวิจัยนี้จะทำให้เห็นภาพพัฒนาการของการเคลื่อนไหวทางการเมืองเชิงสัญลักษณ์ เพราะการใช้สัญลักษณ์ทั้งรูปแบบและความหมายสัญลักษณ์ มีอิทธิพลส่งผลให้ผู้เข้าร่วมชุมนุมที่มีความคิดเหมือนกัน มีความเชื่อร่วมกัน มีประวัติศาสตร์หรือประสบการณ์ร่วมกัน มีความสำนึกร่วมกัน มีความรู้สึกร่วมกัน มีความผูกพันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มีความสามัคคีกัน มีเป้าหมายร่วมกัน สัญลักษณ์มีผลทางจิตใจ อารมณ์ ความรู้สึก ความคิด ความเชื่อทัศนคติ ทำให้นุคนคนในสังคมยอมรับเห็นพ้องต้องกัน ภายใต้สภาพแวดล้อมหรือบริบทของสังคมเป็นการต่อสู้กันรูปแบบใหม่ในเชิงสัญลักษณ์ อีกทั้งยังได้เรียนรู้การเคลื่อนไหวทางการเมืองรูปแบบใหม่ ดังนั้นพัฒนาการทางการเมือง

เชิงสัญญาะ จึงมีความจำเป็นต้องขยายพื้นที่ของระบอบประชาธิปไตยออกไปอีก เพื่อให้สามารถรองรับพลังทางสังคมที่ไม่ใช้ชนชั้น นำเข้ามาเป็นองค์ประกอบเพิ่มเติมในกระบวนการใช้อำนาจและกระบวนการกำหนดนโยบายของรัฐ

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาวิเคราะห์รูปแบบสัญญาะ ความหมายสัญญาะทางการเมือง เพื่อนำไปใช้ในการเคลื่อนไหวทางการเมืองของภาคประชาชนฝ่ายต่าง ๆ

ขอบเขตการวิจัย

เป็นการศึกษาพัฒนาการทางการเมืองเชิงสัญญาะ ในช่วง พ.ศ. 2547-2557 ที่มีการเคลื่อนไหวทางการเมืองของภาคประชาชน 3 กลุ่ม ดังนี้

1. ช่วงการเกิดกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย (พธม.) ในช่วงปี พ.ศ. 2547-2553
2. ช่วงการเกิดกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (นปช.) ในปี พ.ศ. 2550 -2553
3. ช่วงการเกิดกลุ่มคณะกรรมการประชาชนเพื่อการเปลี่ยนแปลงประเทศไทยให้เป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (กปปส.) ในช่วงปี พ.ศ. 2556-2557

ทบทวนวรรณกรรม

การเคลื่อนไหวทางสังคมและการเมืองรูปแบบใหม่กับการใช้สัญญาะ

งานวิจัยของ Phongwilaisap (2008) ซึ่งศึกษาการใช้สื่อและยุทธวิธีการจัดการชุมนุมของกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยได้สร้างสัญญาะเพื่อใช้ในการชุมนุม ได้แก่ สีเหลือง มือตบ ตราสัญญาะ เพลงสัญญาะของพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย มาเป็นสื่อความหมายทางการเมือง

ส่วนงานวิจัยของ Phichalai (2012) ได้ศึกษาวิถีการต่อสู้ทางการเมืองของกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย ในยุคสมัยรัฐบาลทักษิณ ชินวัตร ผลการวิจัยพบว่า เป้าหมายการต่อสู้ทางการเมืองของกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย ต้องการโค่นล้มรัฐบาลทักษิณ ชินวัตร นั้นประสบผลสำเร็จเนื่องจากสร้างสัญญาะทางการเมืองรูปแบบต่าง ๆ ออกมาอย่างค้ำชูวี เพลง เสื้อ เพื่อสนับสนุนและตอกย้ำความเชื่อ

ขณะที่งานวิจัยของ Somjai (2008) ศึกษาการสื่อสารของพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย ว่ามีรูปแบบเนื้อหาและมีวาทกรรมในการสื่อสารของพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยอย่างไร ผลการวิจัยพบว่า แกนนำของพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย สร้างวาทกรรม “กู้ชาติ” และ “เราจะสู้เพื่อในหลวง” เสื้อ ผ้าพันคอ ผ้าโพกหัว และอื่น ๆ ด้วยสีเหลือง ส่งผลให้พันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย มีพลังในการเคลื่อนไหวต่อต้านรัฐบาล ซึ่งล้วนเป็นสัญญาะที่ใช้ในการต่อสู้ที่มีการปราศรัยบนเวที มีการแสดง ดนตรี เพลง เพื่อสื่อความหมายกับผู้เข้าร่วมชุมนุมพร้อม ๆ กับการให้ความบันเทิง และท้ายที่สุดสัญญาะต่าง ๆ ที่กลุ่มผู้ชุมนุมเคลื่อนไหวทางการเมืองได้สร้างขึ้นมา กลายเป็นสินค้าทางการเมือง และที่ชุมนุมทางการเมืองกลายเป็นตลาดสินค้าทางการเมือง ซึ่งปรากฏในผลงานการวิจัยของ Vatatayaporn (2010) ศึกษาการกำเนิดสินค้าและตลาดสินค้าสัญลักษณ์ ในขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมืองของกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย

ภาษาและวาทกรรมทางการเมือง

งานวิจัยของ Harnchana (2012) ศึกษาวิเคราะห์กลยุทธการสื่อสารทางการเมืองของทักษิณ ชินวัตร ในช่วงปี พ.ศ. 2549-2552 เพื่อตีความวาทกรรมของการสื่อสารทางการเมือง ผลการวิจัยพบว่ารัฐบาลทักษิณ ได้สื่อสารการเมืองโดยใช้วาทกรรมชี้ชวนให้เชื่อด้วยการปลูกปั้น สร้างความหมายคู่ตรงกันข้ามอย่างเป็นระบบจนเกิด “กลุ่มคนเสื้อแดง” ขึ้น

ขณะที่งานวิจัยของ Anagawiang (2005) ศึกษาวาทกรรมทางการเมืองของสนธิ ลิ้มทองกุล ผลการวิจัยพบว่า รายการเมืองไทยรายสัปดาห์ มีประเด็นที่ออกอากาศทั้งหมด 299 ประเด็น มีวาทกรรมทางการเมืองทั้งสิ้น 169 ประเด็น สามารถจำแนกได้เป็น 5 ประเภท และ สนธิ ลิ้มทองกุล สร้างความจริงจากวาทกรรมในมิติทางการเมือง เช่น 1) วาทกรรมเกี่ยวกับกระบวนการในระบบประชาธิปไตย คือ การเมืองในสภาพความเป็นจริงต่างกับการเมืองในรัฐธรรมนูญอย่างสิ้นเชิง 2) วาทกรรมเกี่ยวกับนโยบายและโครงการของรัฐบาล คือ การที่รัฐบาลเน้นนโยบายเฉพาะด้านเศรษฐกิจ นำพาประเทศไปสู่ความเป็นอำนาจนิยม 3) วาทกรรมเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาโดยรัฐบาล คือ รัฐบาลขาดความจริงใจในการแก้ไขปัญหาของประเทศ 4) วาทกรรมเกี่ยวกับการปฏิบัติตนของนักการเมือง คือ นักการเมืองที่ดีต้องมีคุณธรรมประจำใจ และ 5) วาทกรรมเกี่ยวกับตำรวจในสังคมไทย คือ ตำรวจไทย ต้องเปลี่ยนพฤติกรรมในการทำงานต้องสามารถตรวจสอบได้

ส่วนงานวิจัยของ Kanjanawisit (2004) ศึกษาความหมายของวาทกรรมในรายการนายกฯ ทักษิณ คุยกับประชาชน ศึกษากระบวนการสร้างวาทกรรม วิเคราะห์บทบาทของปฏิบัติการทางวาทกรรมในรายการ ผลการวิจัยพบว่า 1) การให้ความหมายที่เกิดขึ้นส่งผลต่อการสร้างอัตลักษณ์ทางบวกของทักษิณ และส่งผลถึงความสัมพันธ์ระหว่างผู้สร้างวาทกรรมต่อประชาชนและฝ่ายตรงข้ามผู้ถูกอ้างอิง เพื่อนำไปสู่การสร้างความชอบธรรมต่ออำนาจการปกครอง 2) กระบวนการสร้างวาทกรรมรายการนายกฯ ทักษิณคุยกับประชาชน แสดงถึงการมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกันระหว่างปฏิบัติการทางวาทกรรมและปฏิบัติการสังคมวัฒนธรรม 3) รูปแบบการสื่อสารที่เลือกใช้วิธีการนำเสนอแบบสดเล่าคนเดียว และ 4) กลุ่มเป้าหมายที่มุ่งเน้นการเข้าถึงประชาชนจำนวนมากคือเป็นกลุ่มประชาชนระดับกลางไปจนถึงระดับรากหญ้า

ขณะที่งานวิจัยของ Gritcharoen (2010) ศึกษากลยุทธ์ทางวาทกรรมของฝ่ายพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย และฝ่ายรัฐบาลพลังประชาชน ที่นำมาโจมตีซึ่งกันและกัน ผลการวิจัยพบว่า ฝ่ายพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย ใช้กลยุทธ์ทางวาทกรรม 35 กลยุทธ์ และฝ่ายรัฐบาลใช้กลยุทธ์ทางวาทกรรม 31 กลยุทธ์ เพื่อสื่อสารไปยังสาธารณะ มีความหมายทั้งในตรงและนัยแฝงอยู่ในเนื้อหาที่ทั้งสองฝ่ายยกขึ้นมา เพื่อแสดงเหตุผลการผลิตรูปแบบสัญญาณทางการเมือง

ภาพการ์ตูนทางการเมือง

จากงานวิจัยของ Chotiweitsin (2010) ศึกษาการสื่อสารทางการเมืองผ่านการ์ตูน ผู้ใหญ่มากับทุ้มหมาเหมินของ ชัย ราชวัตร ศึกษาในห้วงภาวะวิกฤติทางการเมือง พ.ศ. 2549-2552 การศึกษาผลงานการวิจัยพบว่า ภาพการ์ตูนต่าง ๆ มีประเด็นเนื้อหาทางการเมืองที่แสดงถึงการโจมตีรัฐบาลในบริบทช่วงนั้น มีการวิจารณ์ความประพฤติของนักการเมือง วิธีการสื่อความหมายของนักเขียนการ์ตูนการเมืองใช้วิธีการเปรียบเทียบเชิงอุปมาอุปไมย และอาศัยรหัสบุคคล รหัสวัตถุ รหัสสังคม และรหัสวัฒนธรรมและการ์ตูนการเมือง ยังมีบทบาทในการเมืองสะท้อนภาพเหตุการณ์ทางการเมืองมากกว่าการให้ความรู้ทางการเมือง หากผู้เขียนการ์ตูนใส่รายละเอียดเนื้อหาความรู้ทางการเมืองไปด้วยจะทำให้ผู้อ่านได้รับความรู้ทางการเมืองมากขึ้น ถือเป็นการพัฒนาทางการเมืองแก่ประชาชนในชาติ

ด้วย นอกจากนี้ พบว่าบริบทประเทศไทยในช่วงปี พ.ศ. 2549–2552 เกิดวิกฤตความขัดแย้งทางการเมืองมีการชุมนุมเรียกร้องประท้วงของกลุ่มต่าง ๆ เป็นเหตุให้ทหารออกมาทำรัฐประหาร 19 กันยายน 2549 จากบริบททางการเมืองดังกล่าว “ชัย ราชวัตร” ได้อาศัยสถานการณ์ของเหตุการณ์ต่าง ๆ สะท้อนออกมาผ่านการ์ตูน “ผู้ใหญ่มาทับทุ่งหมาเหมิน” มีการเขียนหลายเส้นที่สวยงาม มีรูปแบบการ์ตูนที่น่าสนใจแก่ผู้อ่าน เนื้อหาภาพการ์ตูน “ผู้ใหญ่มาทับทุ่งหมาเหมิน” จำนวน 1,032 ภาพ ส่วนใหญ่เป็นเนื้อหาเกี่ยวกับด้านการเมืองในประเด็นการทุจริตคอร์รัปชัน ส่วนผู้รับสารส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุอยู่ในวัยทำงาน พ่อค้า แม่ค้า ข้าราชการในต่างจังหวัด ซึ่งเป็นผู้ที่เข้าถึงสื่อหนังสือพิมพ์ได้มากกว่าชาวบ้านทั่ว ๆ ไป รวมถึงนักศึกษาในสาขาที่เกี่ยวกับการเมืองการปกครอง นอกจากนี้ ยังพบว่าการ์ตูนการเมืองยังให้ความรู้ทางการเมือง ข่าวสารทางการเมือง ข้อคิดทางการเมือง ค่านิยมวัฒนธรรมทางการเมืองรวมไปจนถึงการตื่นตัวทางการเมืองอีกด้วย

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการเก็บข้อมูลดังนี้

1. การศึกษาเอกสาร (document study) สืบค้นและเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและวิเคราะห์ประเด็นเนื้อหาสาระต่าง ๆ จากตำราวิชาการ รายงานการวิจัย และวิทยานิพนธ์ ดุษฎีนิพนธ์ สื่อสิ่งพิมพ์ รูปภาพต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเมืองภาคประชาชน ขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมืองรวมถึงการใช้สัญญาณทางการเมืองในการเมืองในแต่ละช่วงเวลา

2. มีการสัมภาษณ์เชิงลึก (Indepth Interview) ในขบวนการเคลื่อนไหวภาคประชาชนซึ่งกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ได้มาโดยการเลือก ได้แก่

2.1. แกนนำ

2.1.1. แกนนำบุคคลสำคัญของฝ่ายพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย ประกอบด้วย นายพิภพ ธงไชย, นายสมศักดิ์ โกศัยสุข, นายสมเกียรติ พงษ์ไพบูลย์, นางมาลีรัตน์ แก้วก่า, นายศิริชัย ไม้งาม, นายสาวิทย์ แก้วหวาน, นายสำราญ รอดเพชร และนายสุริยะใส กตะศิลา

2.1.2. แกนนำบุคคลสำคัญของฝ่ายแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติอื่น ประกอบด้วย นายวีระกานต์ มุสิกพงศ์, นายจตุพร พรหมพันธุ์, นางธิดา ถาวรเศรษฐ, นายณัฐวุฒิ ใสยเกื้อ, นายแหวง โตจิราการ, นายชินวัฒน์ หาบุญพาด, นายวิภูแถลง พัฒนภูมิไท, นายนิสิต สินธุไพร, นายกอบแก้ว พิกุลทอง, นายสมหวัง อัสราณี, นายเมธาพันธ์ โพธิ์ธีโรจน์, นายสมบัติ บุญงามอนงค์ และนางประทีป อึ้งทรงธรรม ฮาตะ

2.1.3. แกนนำบุคคลสำคัญของฝ่ายคณะกรรมการประชาชนเพื่อการเปลี่ยนแปลงประเทศไทยให้เป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ประกอบด้วย นายสุเทพ เทือกสุบรรณ นายสาธิตย์ วงศ์หนองเตย นายอิสสระ สมชัย นายวิทยา แก้วภราดัย นายถาวร เสนเนียม นายพุทธิพงษ์ ปุณณกันต์ นายณัฐวุฒิ ใสยเกื้อ นายชุมพล จุลใส นายเอกฉัตร พร้อมพันธุ์

2.2. นักวิชาการ

2.2.1. นักวิชาการบุคคลสำคัญ ประกอบด้วย ศ.ดร.ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร, ผศ.ดร.นฤมล ทับจุมพล, ผศ.ดร.พิชญ์ พงษ์สวัสดิ์ และ รศ. วิทยากร เชียงกุล

2.3. กลุ่มบุคคลสำคัญผู้มีประสบการณ์เกี่ยวข้องในเหตุการณ์การเคลื่อนไหวทางการเมือง

2.3.1. บุคคลสำคัญผู้มีประสบการณ์เกี่ยวข้องในเหตุการณ์การเคลื่อนไหวทางการเมืองของฝ่ายพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย ประกอบด้วย นายคำบุญ สิทธิสมาน, เรือตรีแซมดิน เลิศบุศย์, นายปานเทพ พัวพงษ์พันธ์, นายประพันธ์ คุณมี, นายวสันต์ สิทธิเขตต์, นายเทิดภูมิ ใจดี, นพ. เกรียงศักดิ์ หลิวจันทร์พัฒนา, นายอมร อมรรัตนานนท์ และนายไชยวัฒน์ สิ้นสูงค์

2.3.2. บุคคลสำคัญผู้มีประสบการณ์เกี่ยวข้องในเหตุการณ์การเคลื่อนไหวทางการเมืองของฝ่ายแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ ประกอบด้วย นายวรชัย เหมะ, นายธนาวุฒิ วิชัยดิษฐ, นายอารี ไกรนรา และนายอริสมันต์ พงศ์เรืองรอง

2.3.3. บุคคลสำคัญผู้มีประสบการณ์เกี่ยวข้องในเหตุการณ์การเคลื่อนไหวทางการเมืองของฝ่ายคณะกรรมการประชาชนเพื่อการเปลี่ยนแปลงประเทศไทยให้เป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ประกอบด้วย นายนิติธร ล้ำเหลือ, นางเจิมมาศ จึงเลิศศิริ, นายเถลิง สะสมทรัพย์, นายแทนคุณ จิตต์อิสระ และนายอรรถวิชัย สุวรรณภักดี

3. เข้าสังเกตแบบมีส่วนร่วมในกิจกรรมการชุมนุมทางการเมืองต่าง ๆ โดยตัวผู้วิจัย

4. สังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมประเด็นเรื่องราวต่าง ๆ ผ่านสื่อโทรทัศน์ เช่น ASTV, Blue sky, Voice TV ได้แก่ CD ปรากฏการณ์สนธิจากเสียงเหลืองถึงผ้าพันคอสีฟ้า, CD 2 ปีรำลึก 7 ตุลาคม “ต้องไม่สูญเสียเปล่า”

ผลการวิจัย

การสร้างสัญญาแบบที่หลากหลาย การให้ความหมายของสัญญาเพื่อนำไปใช้ในการชุมนุมเคลื่อนไหวทางการเมือง

ภาษา วาทกรรมทางการเมือง ในการจัดกิจกรรมชุมนุมเคลื่อนไหวทางการเมือง

ภาษา วาทกรรมทางการเมือง เป็นระบบสัญญาระบบหนึ่ง ซึ่งสื่อถึงความคิดต่าง ๆ ซึ่งกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย ได้ผลิตภาษา วาทกรรมทางการเมือง ออกมาหลากหลายวาทกรรม เช่น กู้ชาติ, ชายชาติ, ระบอบทักษิณ, เราจะสู้เพื่อในหลวง, เอาประเทศไทยของเราคืนมา เพื่อนำมาใช้ในการเคลื่อนไหวทางการเมือง ซึ่งวาทกรรมดังกล่าวมีความหมายเชิงสัญญา เช่นว่า กู้ชาติ ความหมายว่า กอบกู้ทรัพย์สมบัติของชาติที่เสียหายไป กลับคืนมา, ชายชาติ ความหมายว่า นำทรัพย์สมบัติของชาติไปขาย, ระบอบทักษิณ ความหมายว่า ทักษิณเป็นผู้คิดผู้สร้างแนวคิดที่จะเอาประโยชน์ของประเทศไปขาย, เราจะสู้เพื่อในหลวง ความหมายว่า รักในหลวง และพร้อมจะสู้เพื่อในหลวง, เอาประเทศไทยของเราคืนมา ความหมายว่า เอาทรัพย์สินของชาติที่ขายไปเอากลับคืนมา ส่วนกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ ได้ตอบโต้ด้วยการได้ผลิตภาษา วาทกรรมทางการเมือง ออกมาหลากหลายวาทกรรม เช่น โพร, อำมาตย์, ไม่เอารัฐประหาร, สองมาตรฐาน, คมช. ออกไป, โค่นล้มระบอบอำมาตยาธิปไตย เพื่อนำมาใช้ในการเคลื่อนไหวทางการเมือง ซึ่งวาทกรรมดังกล่าวให้ความหมายเชิงสัญญา เช่นคำว่า โพร ความหมายว่า ประชาชนที่กำลังถูกกดขี่ ไม่มีสิทธิ ไม่มีเสียง ถูกฉ้อโกงสิทธิเสรีภาพ, อำมาตย์ หมายความว่า ข้าราชการบางคนที่มีอำนาจอิทธิพลเหนือประชาชนทั่วไป, ไม่เอารัฐประหาร ความหมายว่า ประกาศจุดยืนว่าไม่ยอมรับการทำรัฐประหาร, คมช. ออกไป ความหมายว่า เป็นการขับไล่คณะมนตรีความมั่นคงแห่งชาติให้ออกไป, สองมาตรฐาน ความหมายว่า ไม่ได้รับความเป็นธรรมในการบังคับใช้กฎหมายดำเนินคดีต่าง ๆ, โค่นล้มระบอบอำมาตยาธิปไตย ความหมายว่า การโค่นล้มกลุ่มคนที่มีอำนาจอิทธิพลในสังคมไทยที่เป็นอุปสรรคในการพัฒนา

ประชาธิปไตย เป็นการอธิบายถึงกลุ่มคนโดยไม่ได้เจาะจงคนใดคนหนึ่ง, แต่งทั้งแผ่นดิน ความหมายว่า มวลชนคนเสื้อแดงสวมใส่เสื้อสีแดงมารวมตัวกันเพื่อสร้างพลังแดงทั้งแผ่นดิน

สี่ สัญลักษณ์ทางการเมือง ในการจัดกิจกรรมชุมนุมเคลื่อนไหวทางการเมือง

สัญลักษณ์ไม่จำเป็นต้องเป็นภาษา วาทกรรมอย่างเดียว สี่ สัญลักษณ์ทางการเมืองต่างก็เป็นสัญลักษณ์ได้ทั้งสิ้น เช่น สีเหลือง สื่อความหมายถึงสีแห่งธรรมะ และเป็นสีประจำวันพระราชสมภพ ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 ซึ่งกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย ได้เลือกสีเหลืองมาใช้เป็นสัญลักษณ์ของกลุ่มเพื่อต้องการรวมตัวให้เหมือนกัน สร้างพลังทางการเมืองและสื่อความหมายถึงการจงรักภักดีต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 จึงใช้สีเหลืองในการชุมนุมเคลื่อนไหวทางการเมือง ส่วนกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ ได้นำสีแดงมาใช้เป็นสัญลักษณ์ของกลุ่มเพื่อต้องการรวมตัวให้เหมือนกัน สร้างพลังทางการเมืองและสื่อความหมายถึงการต่อต้านรัฐธรรมนูญ คัดค้านต่อต้านการทำรัฐประหาร เรียกร้องประชาธิปไตยกลับคืนมา ขณะที่กลุ่มคณะกรรมการประชาชนเพื่อการเปลี่ยนแปลงปฏิรูปประเทศไทยให้เป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์แบบอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ได้เลือกใช้สีธงชาติมาใช้เป็นสัญลักษณ์ของกลุ่ม เพื่อต้องการรวมกลุ่มให้เหมือนกันและสื่อความหมายว่าเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนไทยทั้งประเทศ

เสียง สัญลักษณ์ทางการเมือง ในการจัดกิจกรรมชุมนุมเคลื่อนไหวทางการเมือง

แม้แต่เสียงสัญลักษณ์ทางการเมืองก็ล้วนเป็นสัญลักษณ์ได้ทั้งสิ้น เช่น มือตบ สื่อความหมายว่า ให้การสนับสนุน เห็นด้วย ซึ่งฝ่ายพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย ได้นำ “มือตบ” มาเป็นสัญลักษณ์ของกลุ่มเพื่อใช้ในการชุมนุมเคลื่อนไหวทางการเมือง ซึ่งใช้มือตบเคาะให้เสียงเพื่อส่งสัญญาณสื่อความหมายว่า เห็นด้วยให้การสนับสนุนผู้ปราศรัยฝ่ายพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย ส่วนกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ ได้นำ “ตีนตบ” มาเป็นสัญลักษณ์ของกลุ่มเพื่อใช้ในการชุมนุมเคลื่อนไหวทางการเมืองซึ่งใช้ตีนตบเพื่อเป็นสัญลักษณ์ล้อเลียนมือตบ ใช้ตีนตบเคาะให้มีเสียงเพื่อส่งสัญญาณสื่อความหมายว่า เห็นด้วยให้การสนับสนุนผู้ปราศรัยฝ่ายแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ ขณะที่ฝ่ายคณะกรรมการประชาชนเพื่อการเปลี่ยนแปลงปฏิรูปประเทศไทยให้เป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์แบบอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ได้นำ “นกหวีด” มาเป็นสัญลักษณ์ของกลุ่มเพื่อใช้ในการชุมนุมเคลื่อนไหวทางการเมือง ซึ่งใช้นกหวีดเป่าให้มีเสียงเพื่อส่งสัญญาณสื่อความหมายถึงการระดมมวลชนส่งสัญญาณการต่อสู้

สรุปผล

จากการศึกษาการเมืองไทยช่วง 10 ปีที่ผ่านมา ระหว่างปี พ.ศ. 2547-2557 จะเห็นว่าการเมืองไทยเกิดปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน/ฉ้อราษฎร์บังหลวง, การแปรรูปรัฐวิสาหกิจ, รัฐประหาร 19 กันยายน พ.ศ. 2549 ประกอบกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มีบทบัญญัติหมวดว่าด้วยสิทธิ เสรีภาพในการชุมนุมเคลื่อนไหวทางการเมือง การเมืองภาคประชาชนจึงเติบโตเพิ่มมากขึ้น ทำให้เห็นภาพรวมของพัฒนาการของการเมืองเชิงสัญลักษณ์ในการเคลื่อนไหวภาคประชาชน จนเกิดกระบวนการสร้างรูปแบบสัญลักษณ์ทางการเมืองหลากหลายชนิด ประเภทที่ให้ความหมายเชิงสัญลักษณ์ เกิดการสร้างความหมายเชิงสัญลักษณ์ จนทำให้เกิดมายาคติในสังคมการเมือง โดยฝ่ายพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย มีการผลิตสัญลักษณ์ในรูปแบบของภาษา-วาทกรรมว่า กู้ชาติ ระบอบทักษิณ เราจะสู้เพื่อในหลวง เอาประเทศไทยของเราคืนมา ขณะที่แนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ ได้ผลิตภาษา วาทกรรม โพร อำมาตย์ ไม่เอารัฐประหาร สองมาตรฐาน พันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย เลือกใช้สัญลักษณ์

ในรูปแบบสี่เหลี่ยม แนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ เลือกใช้สีแดง คณะกรรมการประชาชนเพื่อการเปลี่ยนแปลงปฏิรูปประเทศไทยให้เป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์แบบอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขเลือก ใช้สีธงชาติ พันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยเลือกใช้มือตบ แนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติเลือกใช้ตีนตบ หัวใจตบ วูดูเซล่า(แตร) คณะกรรมการประชาชนเพื่อการเปลี่ยนแปลงปฏิรูปประเทศไทยให้เป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์แบบอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขเลือกใช้ นกหวีด เพื่อนำไปใช้เคลื่อนไหวทางการเมือง สื่อความหมายทางการเมืองอย่างเห็นได้ชัด

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย การศึกษาวิเคราะห์รูปแบบสัญลักษณ์ ความหมายสัญลักษณ์ทางการเมืองเพื่อนำมาใช้ในการเคลื่อนไหวทางการเมืองของภาคประชาชนฝ่ายต่าง ๆ มีการอภิปรายผล ดังนี้

ผลการศึกษาพบว่า การเมืองเชิงสัญลักษณ์ในการเคลื่อนไหวของภาคประชาชนไทยในระบอบกึ่งเผด็จการที่ผ่านมามีการสร้างสัญลักษณ์ที่มีรูปแบบหลากหลาย และให้ความหมายเชิงสัญลักษณ์ เพื่อใช้ในการเคลื่อนไหวทางการเมืองอย่าง วาทกรรมทางการเมือง กู้ชาติ ชายชาติ ระบอบทักษิณ เราจะสู้เพื่อในหลวง เอาประเทศไทยของเราคืนมา เป็นระบบสัญลักษณ์แบบหนึ่ง ซึ่งสื่อถึงความคิด ความหมายต่าง ๆ เช่น พันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย ต้องการทรัพย์สินสมบัติของชาติกลับคืนมา เพราะมีการนำทรัพย์สินสมบัติของชาติไปขาย จากแนวคิดของระบอบทักษิณที่ต้องการเอาผลประโยชน์ของประเทศไปขาย เราชักในหลวง เราจะสู้เพื่อในหลวง เราต้องเอาประเทศไทยของเราคืนมา เอาทรัพย์สินของชาติกลับคืนมา ส่วนกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ ได้ผลิตวาทกรรมทางการเมือง เช่น โพร อำมาตย์ ไม่เอารัฐประหาร สองมาตรฐาน คมข.ออกไป โค่นล้มระบอบอำมาตยาธิปไตย มาใช้เคลื่อนไหวทางการเมืองเพื่อตอบโต้ โดยให้ความหมายว่า โพร เป็นประชาชนที่ถูกกดขี่ไม่มีสิทธิไม่มีเสียงถูกกลืนลอนสิทธิเสรีภาพ ส่วนอำมาตย์ เป็นข้าราชการบางคนที่มีอำนาจเหนือประชาชนทั่วไป จึงไม่เอารัฐประหารเป็นการประกาศจุดยืนว่าไม่ยอมรับการทำรัฐประหาร จึงควรขับไล่คณะมนตรีความมั่นคงแห่งชาติ ให้ออกไปเพราะเห็นว่าไม่ได้รับความเป็นธรรมในการบังคับใช้กฎหมาย จึงต้องโค่นล้มระบอบอำมาตยาธิปไตยที่เป็นกลุ่มคนที่มีอำนาจในสังคมไทย จากนั้นพัฒนาเป็นสัญลักษณ์ทางการเมือง ก็เป็นสัญลักษณ์รูปแบบหนึ่งให้ความหมายว่าเป็นสี่แห่งธรรมะ สี่ประจำวันพระราชสมภพของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 ที่กลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยนำไปใช้ เป็นสัญลักษณ์ของกลุ่มที่ต้องการรวมตัวให้เหมือนกันสร้างพลังทางการเมืองและจงรักภักดีต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 พร้อมจะสู้เพื่อในหลวง ส่วนกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ ได้นำสีแดงมาใช้เป็นสัญลักษณ์ของกลุ่มที่ต้องการรวมตัวให้เหมือนกันเช่นกัน สร้างพลังทางการเมืองและต้องการต่อต้านรัฐธรรมนูญ คัดค้านต่อต้านการทำรัฐประหาร เรียกร้องประชาธิปไตย ขณะที่กลุ่มคณะกรรมการประชาชนเพื่อการเปลี่ยนแปลงปฏิรูปประเทศไทยให้เป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์แบบอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ได้ใช้สีธงชาติมาใช้เป็นสัญลักษณ์ของกลุ่มที่ต้องการรวมกลุ่มให้เหมือนกัน และให้ความหมายว่าเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนไทยทั้งประเทศ และท้ายสุดเป็นเสียงสัญญาณทางการเมืองอย่างตบมือ ถือเป็นสัญลักษณ์รูปแบบหนึ่งให้ความหมายว่าเริ่มต้นให้การสนับสนุนเห็นด้วยที่พันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย ใช้เป็นสัญลักษณ์ในการเคลื่อนไหวทางการเมือง เพื่อส่งเสียงส่งสัญญาณว่าเห็นด้วยให้การสนับสนุนผู้ปราศรัยฝ่ายพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย ส่วนแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ ใช้ตีนตบเป็นสัญลักษณ์ล้อเลียนมือตบในการเคลื่อนไหวทางการเมือง เพื่อส่งสัญญาณให้ความหมายว่าเห็นด้วยให้การสนับสนุนผู้ปราศรัยฝ่ายแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ ขณะที่ฝ่าย

คณะกรรมการประชาชนเพื่อการเปลี่ยนแปลงปฏิรูปประเทศไทยให้เป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์แบบอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ใช้นักหวัดเป็นสัญญาณในการเคลื่อนไหวทางการเมือง เพื่อส่งสัญญาณให้ความหมายถึงการระดมมวลชน ส่งสัญญาณการต่อสู้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Phichalai (2012) ทำการศึกษาวิธีการต่อสู้ทางการเมืองของพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย ในสมัยรัฐบาลทักษิณ ชินวัตร ผลการวิจัยสรุปได้ว่า พันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย ผลิตสัญลักษณ์ทางการเมืองเพื่อเผยแพร่ในสื่อ โดยแบ่งออกเป็น ดังนี้ สัญญาณทางการเมืองเชิงภาษา วาทกรรมอย่างเอาประเทศของเราคืนมา เพื่อแสดงว่าปกป้องสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ สัญญาณทางการเมืองเชิงรูปภาพ อย่างเสื้อยืดพร้อมข้อความว่าเราจะสู้เพื่อในหลวง ผ้าคาดศีรษะพร้อมข้อความว่า กู้ชาติ สัญญาณทางการเมืองเชิงเหตุผลอย่างเสื้อสีเหลือง ผ้าพันคอสีฟ้า ให้ความหมายว่าจงรักภักดีต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ สัญญาณทางการเมืองถูกผลิตขึ้นมาเพื่อสนับสนุนและตอกย้ำความเชื่อในประเด็นทางการเมือง ส่งผลให้ประชาชนเกิดความเชื่อทางการเมืองอย่างฝังหัวว่ารัฐบาลกำลังทำลายสถาบัน พันธมิตรจึงต้องออกมาต่อสู้เพื่อปกป้องสถาบัน

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ผู้ที่สนใจการเคลื่อนไหวทางการเมือง สามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมต่อไปเกี่ยวกับรูปแบบสัญญาณทางการเมือง ความหมายสัญญาณทางการเมืองที่มีอิทธิพลส่งผลกระทบต่อภาคประชาชนผู้เข้าร่วมกันชุมนุมและสามารถนำไปใช้ในการเคลื่อนไหวทางการเมืองในครั้งต่อไป

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

เพื่อให้เข้าใจรูปแบบสัญญาณทางการเมือง ความหมายเชิงสัญญาณ กระบวนการสร้างความหมายเชิงสัญญาณทางการเมืองที่ใช้ในการเคลื่อนไหวทางการเมืองของฝ่ายต่าง ๆ

References

- Anagawiang, T. (2005). *Discourse Analysis of Sondhi Limthongkul's "Muangthai Raisabdah"*. Master of Communication Arts, Chulalongkorn University.
- Archavanitkul, K., & Pongsomlee, A. (1999). *Thai civil society movement: civic movement*. Nakhon Pathom. Civil Society Research and Development Project Faculty of Environment and Resource Studies Mahidol University.
- Boonsuaykwane, N. (2009). *Politics, Citizenship, Analysis, Concepts and Practices*. Center for Economics. Faculty of Economics, Chulalongkorn University.
- Boonsuaykhwan, R. (2014). *Social management: public organization management Social enterprise management Non-governmental organization management Organization for Social Movements*. Bangkok: The Political Science Association of Kasetsart University.
- Bunmi, T. (2008). *The revolution of the Sotho. The path to the postmodernist*. Bangkok: Vibhasa publisher.

- Chotiweitsin, P. (2010). *Political Communication Through Cartoons “Phuyai Ma kab Thung Ma Mem” by Chai Rachawat during the Political Crisis between 2006–2009 (B.E. 2006–2009)*. Doctor of Philosophy (Ph.D.) Krirk University.
- Chuinsiri, N. (1998). *Public policy and problem solving of interest groups: a case study of “the Assembly of the Poor”*. Master of Public Administration Thesis Chulalongkorn University.
- Gritcharoen, J. (2010). *Discourse analysis of the People’s Alliance for Democracy and of the People Power Party Government (May – December 2008)*. Doctorate Degree in Communication Arts, Chulalongkorn University.
- Harnchana, P. (2012). *Political communication of Thaksin Shinawatra during 2006–2009*. Master of Communication Arts, Chulalongkorn University.
- ISARANEWS AGENCY. (2015). “Prapart Pintobtang” Criticize the constitutional design Increase the power of the Patrician, Reduce public power, Reconciliation is difficult. Retrieved October 29, 2015, from https://www.isranews.org/thaireform-other-news/40050-goverment_400501.html
- Kanjanawisit, Y. (2004). *The Process of meaning construction and the roles of discourse in “Premier Thaksin talks with the people program”*. Master of Communication Arts, Chulalongkorn University.
- Phichalai, P. (2012). *Political Struggles of the People’s Alliance for Democracy During Thaksin Shinnawatra’s Government*. Doctor of Philosophy, Chulalongkorn University.
- Phongwilaisap, K. (2008). *The persuasive communication tactics of People's Alliance for Democracy: PAD*. Master of Communication Arts, Chulalongkorn University.
- Prasertkun, S. (2005). *Democracy in Thailand*. Bangkok: Vibhasa publisher.
- Somjai, K. (2008). *Political Communication in the 2006 Thailand Political Crisis: A Study of the People’s Alliance for Democracy (PAD)*. Doctor of Philosophy. Krirk University.
- The Constitution of the Kingdom of Thailand 1997 Section 44, Section 45.
- Vatatiyaporn, S. (2010). *A symbolic commodity of a social movement: study of People's Alliance for Democracy market*. Master of Sociology, Chulalongkorn University.